

Τὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς χάρισμα

ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Πολλές συζητήσεις γίνονται για τὸ συνοδικὸ θεσμὸ ἢ τὸ λεγόμενο συνοδικὸ σύστημα-πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Πράγματι, αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδιάζον χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἢ ὁποία στηρίζεται στὸ συνοδικὸ σύστημα διοικήσεως τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, στὴ λεγόμενη συνοδική «διαγνώμη» καὶ ὄχι στὴν ἄποψη ἑνὸς προσώπου. Στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στηρίζομαστε στὶς ἀποφάσεις τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων, στὸ «ἔδοξε τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν», τὸ «ἤρесе τῇ Συνόδῳ» καὶ ὄχι στὶς ἀπλὲς γνώμες τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Βεβαίως, ὅταν ἓνα μέλος τῆς Ἐκκλησίας φθάσῃ στὴν θέωση, τότε βιώνει καὶ ἐκφράζει αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντία σὲ θέματα πνευματικῆς ζωῆς καὶ πολλὲς φορὲς ἀποτελεῖ τὴ βάση τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Θεωρῶ, ὅμως, ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν συνοδικὸ θεσμὸ πρέπει νὰ τὸν δοῦμε μέσα ἀπὸ τὸ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, μέσα στὴν ὁποία ὑπάρχει ποικιλία χαρισμάτων καὶ διακονιῶν, σὲ μιὰ ἱεραρχικὴ διαβάθμιση. Τὰ πολλὰ πρόσωπα πὺ συνεργάζονται μέσα στὴν Ἐκκλησία σὲ διαφόρους τομεῖς, πὺ προσεύχονται, διοικοῦν, μελετοῦν τὰ θέματα, δὲν λειτουργοῦν μὲ τίς συνήθεις διαδικασίες τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων, ἀλλὰ ἀνάλογα μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρίσματα πὺ ἔχουν λάβει ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ Ὅποιο συγκροτεῖ ὅλον τὸν θεσμὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ συνοδικὸς θεσμὸς καὶ τὸ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοῦν ὡς χάρισμα, ὡς ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινωνία θεώσεως. Ἡ βάση τῶν Τοπικῶν καὶ Οἰκουμενικῶν Συνόδων δὲν εἶναι ἀπλῶς ἢ ὑπαρξὴ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν, ἀλλὰ ἡ ὑπαρξὴ ἀνθρώπων πὺ συμμετέχουν στὴν κοινωνία τῆς θεώσεως. Ἔτσι μπορούμε νὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι ἡ εἰκονογράφηση τῶν Πατέρων στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους πὺ συσκέ-

πονται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι γίνεται μὲ βάση τὴν εἰκόνα τῆς Πεντηκοστῆς, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἔλαβαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἔγιναν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ διάταξη τῶν θέσεών τους δὲν ἀποτελεῖ ἕναν κλειστό κύκλο, ἀλλὰ ἕνα ἀνοικτὸ ἡμικύκλιο, γιατί στὴν κοινωνία τῆς θεώσεως εἰσχωροῦν καὶ συμμετέχουν πολλοὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Στὴν συνέχεια, θὰ ἐξετασθῇ τὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ χαρίσματος, καὶ αὐτὸ δὲν θὰ νοητῆ ὡς ἀνάληψη μιᾶς ὑπευθυνότητος στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ὡς μετοχὴ κατὰ διαφόρους βαθμοὺς στὴν κοινωνία τῆς θεώσεως. Μιὰ Σύνοδος ἔξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ, ἔστω κι ἂν διαρθρῶνεται κατὰ συνοδικὸ τρόπο, ἔστω καὶ ἂν ὑπάρχουν ὅλα τὰ τοπικὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα, δὲν ἐκφράζει τὴν συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας.

1. Συνοδικότητα καὶ ἱεραρχικότητα

Προκειμένου νὰ ὁμιλήσουμε γιὰ τὴ συνοδικότητα καὶ τὴν ἱεραρχικότητα τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ καθορίσουμε τοὺς ὅρους τί σημαίνουν καὶ τί προσδιορίζουν, ἀλλὰ καὶ πῶς συνδυάζονται μεταξύ τους.

Ἡ λέξι Σύνοδος, πὺν ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπὶ μέρους λέξεις, τὴ λέξι «σύν» καὶ τὴ λέξι «δό», στὴν ἀρχικὴ τῆς ἔννοια δηλώνει τὸν συνοδοιπόρο, τὸν σύντροφο. Στὸν Ἀντίφιλο (1ος αἰ. μ.Χ.) διαβάζουμε: «*ναῦν Ἱεροκλείδης ἔσχε σύγγηρον, ὁμόπλουν, τὴν αὐτὴν ζωῆς καὶ θανάτου σύνοδον*». Στὸν ἱστορικὸ Ἀρριανό (124 μ.Χ) συναντοῦμε τὴ φράση: «ὁ συνοδεύσας τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις σύνοδος μου γενοῦ ἐν τῇ ὁδῷ»¹.

Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ λέξι σύνοδος σὲ πολλοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ δηλώσῃ τὸν συνοδοιπόρο, ἀπὸ τὴν παροῦσα ζωὴ στὴ μέλλουσα, ἀπὸ τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ στὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἀναφερόμενος στοὺς Ἰουδαίους πὺν ἐνθυμοῦνταν κάθε χρόνο τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴν πορεία πρὸς τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας καὶ σὺν ὅτι ἔτρωγαν ζωσμένοι, φορῶντας τὰ σανδάλιά τους, λέγει ὅτι καὶ ἐμεῖς πρέπει τὸ ἴδιο νὰ κάνουμε. «*Διὰ τοῦτο ἐξωσμένοι, διὰ τοῦτο ὑποδεδεμένοι ἐσθίεις, ἴνα μάθῃς ὅτι ἅμα τῷ ἄρξασθαι ἐσθίεν τὸ πάσχα, ἀποδημεῖν ὀφείλεις καὶ ὀδεύ-*

1. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ., *Μέγα λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, τόμος 8ος, σελ. 6967, ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου, Ἀθῆναι 1952.

ειν»². Καί σὲ ἄλλα κείμενά του ἀναφέρεται στὸ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ὁδίτες ποὺ πορεύονται στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἡ λέξις *ιεραρχία* δηλώνει τὸ ἀξίωμα τοῦ ιεράρχου, ἀφοῦ ὡς ιεράρχης καλεῖται «ὁ ἄρχων τῶν ἱερῶν τελετῶν», ἀλλὰ συγχρόνως ἡ λέξις *ιεραρχία* δηλώνει καί «τὸ σύνολον τῶν βαθμύχων»³.

Μιλώντας γιὰ *ιεραρχία* πρέπει ἐδῶ νὰ ἀναφεροῦν τὰ συγγράμματα τοῦ ἱεροῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου περὶ οὐρανοῦ καὶ ἐκκλησιαστικῆς *ιεραρχίας*. Στὴν οὐράνια *ιεραρχία* διακρίνονται οἱ ἑννέα χοροὶ αὐτῶν νόων ποὺ χωρίζονται σὲ τρεῖς τριάδες, ἦτοι Θρόνοι, Χερουβίμ, Σεραφίμ - Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίες - Ἀρχές, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι. Στὴν οὐράνια αὐτὴ *ιεραρχία* ἀντιστοιχεῖ καὶ ἡ ἐπίγεια ἐκκλησιαστικὴ *ιεραρχία*. Ἡ *ιεραρχία* ὡς πρὸς τὶς τρεῖς ἱερῆς τελετῆς εἶναι τὸ βάπτισμα, ἡ σύναξη καὶ τὸ μύρο ὡς πρὸς τὶς τρεῖς φάσεις ἀνόδου πρὸς τὸν Θεὸ εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ τελείωσις ὡς πρὸς τοὺς τρεῖς ἱερατικὸς βαθμοὺς εἶναι ὁ ἱεράρχης, ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λειτουργός, καὶ ὡς πρὸς τὶς τρεῖς τάξεις τῶν λαϊκῶν εἶναι οἱ κατηχούμενοι μὲ τοὺς ἀκοινώνητους, οἱ λαϊκοὶ καὶ οἱ θεραπευτῆς (μοναχοί)⁴.

Διατυπώνονται δύο ἐξαιρετικὰ σημεῖα ποὺ δείχνουν τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῆς οὐρανιας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς *ιεραρχίας*. Τὸ ἓνα εἶναι ὅτι οἱ θεσμοθέτες τῆς ὁσιωτάτης ἐκκλησιαστικῆς *ιεραρχίας* τὴν ὀργάνωσαν μὲ τὴν ὑπερκόσμια μίμηση «τῶν οὐρανίων *ιεραρχιῶν*». Καὶ τὸ δεύτερο σημεῖο εἶναι ὅτι οἱ οὐράνιοι μυσταγωγοὶ μᾶς φανέρωσαν τὶς οὐράνιες *ιεραρχίες* καὶ τὶς κατέστησαν συλλειτουργοὺς μὲ τὴ δική μας *ιεραρχία* «ἐνεκα τῆς ἡμῶν ἀναλόγου θεώσεως» καὶ «τῆ πρὸς δύναμιν ἡμῶν ἀφομοιώσει τῆς θεοειδοῦς αὐτῶν ἱερώσεως»⁵.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ *ιεραρχία* εἶναι καρπός-θεσμὸς «τῆς ἐνθέου καὶ θείας καὶ θεουργικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐνεργείας»⁶. Ὁ δὲ σκοπὸς τῆς εἶναι «ἡ πρὸς Θεὸν ἡμῶν, ὡς ἐφικτόν, ἀφομοιώσις τε καὶ ἔνωσις», ποὺ ἐπιτυγχάνεται μόνον «ταῖς τῶν σεβασμιωτάτων ἐντολῶν ἀγαπήσει καὶ ἱερουργίαις»⁷.

Ἐπομένως, τόσο ἡ οὐράνια ὅσο καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ *ιεραρχία* δὲν λειτουργοῦν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς θεώσεως.

2. Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ἔργα, τόμ. 21, ΕΠΕ, σελ. 308-310.

3. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Δ., Λεξικόν, τόμος 4ος, ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 3418.

4. *Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν*, τόμ. 3 σελ. 232 καὶ ἐξῆς, Πατερικαὶ ἐκδόσεις "Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς", Θεσσαλονίκη 1986.

5. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 234-236.

6. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 336.

7. Ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 346.

2. Ἡ συνοδική καὶ ἱεραρχική συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο καὶ τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο

Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή της ἡ Ἐκκλησία παρουσιάσθηκε ὡς μιὰ συγκροτημένη Κοινότητα-Ἐκκλησία. Οἱ Ἀπόστολοι ἀποτελοῦσαν τὴν κορυφή τῆς ἱεραρχίας, καὶ στὴ συνέχεια καθιερώθηκαν οἱ διάκονοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι-ἐπίσκοποι. Ὅλοι εἶχαν ἰδιαίτερα χαρίσματα καὶ μετεῖχαν τῆς δωρεᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μετὰ τὴν κοίμησιν τῶν Ἀποστόλων οἱ ἐπίσκοποι κατέλαβαν τὴ θέση τους μέσα στὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Ἐδῶ θὰ ἀρκεσθῶ νὰ κάνω ἀναφορὰ στὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Στὸ προοίμιο, ἀλλὰ καὶ στὸν ἐπίλογο τῶν ἐπιστολῶν του γράφονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συνεργῶν του. Ἐπειτα, μνημονεύονται οἱ παραληπτές πού εἶναι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ἅγιοι καὶ ἔχουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ τους ἱεραρχία. «*Παῦλος καὶ Τιμόθεος, δούλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις· σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνους*» (Φιλ. α', 1). Φαίνεται ὅτι στοὺς Φιλίππους εἶχε διαμορφωθῆ ἑνωρὶς ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, ἥτοι ἐπίσκοποι-Πρεσβύτεροι καὶ Διάκονοι, οἱ ὁποῖοι διηύθυναν τοὺς ἁγίους-μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἴδιο παρατηροῦμε σὲ ὅλες τὶς ἐπιστολές τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Αὐτὸ φαίνεται ἐμφανέστατα στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή του, στὴν ὁποία καταγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν συνεργατῶν του καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀποδεκτῶν τῶν «*ἀσπασμῶν*» του (Ρωμ. ιστ', 1-23).

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔχει ἐγκόσμια καὶ ἀνθρώπινη προέλευση, ἀλλὰ οὐράνια προέλευση καὶ ἔχει ὡς ἀρχέτυπο τὸ ἐπουράνιο πολίτευμα. «*Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν*» (Φιλ. γ', 20). Ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος δὲν εὐρίσκεται στὴ γῆ, ἀλλὰ στὸν οὐρανό, ὅπου γίνεται ἡ παγκόσμια συλλειτουργία τῆς οὐράνιας Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ χωρίο «*ἀστήρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ*» (Α' Κορ. ιε', 41), πού λαμβάνουν δόξα ἀπὸ τὸν Χριστό. Ἀκόμη, τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐξαντλεῖται σὲ ἐπίγειες καταστάσεις καὶ προσδοκίες, δὲν ἀναφέρεται σὲ ἐγκόσμιους σχηματισμούς, ἀλλὰ συνδέεται μὲ τοὺς ἁγίους πού εἶναι οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ. «*Ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἐνὶ Πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα, ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστε ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολίται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ*» (Ἐφ. β', 18-19). Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας πού ζοῦν μέσα στὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμά της εἶναι συμπολίτες τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μία ἀνθρώπινη ὀργάνωση, ἀλλὰ ὁ Θεανθρώπινος Ὄργανισμός, τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἦδη μὲ ἀυτὴν τὴ φράση δηλώνονται τὰ διάφορα χαρίσματα πού ἱεραρχικὰ λειτουργοῦν στὸν Θεανθρώπινο Ὄργανισμό τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή του γράφει: *«Καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σῶματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σῶμα ἐσμέν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. Ἔχοντες καὶ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα...»* (Ῥωμ. ιβ', 4-8). Στὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του καταγράφει περισσότερο ἀναλυτικὰ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι Σῶμα Χριστοῦ καὶ οἱ Χριστιανοὶ εἶναι μέλη αὐτοῦ τοῦ Σώματος. Ὑπάρχουν διάφορες διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων, πού τὰ χορηγεῖ τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὑπάρχουν διαιρέσεις διακονιῶν πού τὶς ἀναθέτει ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καὶ ὑπάρχουν διαιρέσεις ἐνεργημάτων πού τὶς ἐνεργεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς (Α' Κορ. ιβ', 1-31). Ὅλα δὲ τὰ χαρίσματα πρέπει νὰ ἀποβλέπουν στὴν οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας (Α', Κορ. ιδ', 4-6).

Στὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή του κάνει λόγο γιὰ τὰ χαρίσματα τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, πού χαρίσθηκε ἀπὸ τὸν Θεό. *«Αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους»* (Ἐφ. δ', 11). Οἱ Ἀπόστολοι, οἱ Προφῆτες, οἱ Εὐαγγελιστές, οἱ ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους ἀποτελοῦσαν τὸν συνοδικὸ θεσμό καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ὅλοι εἶχαν πνευματικὰ χαρίσματα, μετεῖχαν κατὰ διαφόρους βαθμοὺς στὴν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Δὲν βλέπουμε πουθενὰ μιὰ ἰσότητα χαρισμάτων καὶ διακονιῶν.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία ἀποβλέπει στὴν ποιμαντικὴ τῶν ἀνθρώπων γιὰ νὰ ὀδηγηθοῦν στὴν θέωση, ἥτοι τὴν μέθεξη τῆς ἀκτίστου Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Δόθηκαν οἱ χαρισματικὲς καταστάσεις στὴν Ἐκκλησία καὶ λειτουργοῦν *«πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ»* (Ἐφ. δ', 12). Δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκκοσμηκευμένη νοοτροπία καὶ κατάσταση, δὲν λειτουργεῖ τὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα στὴν Ἐκκλησία ἀπλῶς γιὰ νὰ συζητοῦν καὶ νὰ ἀποφασίζουν μεταξύ τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ καταρτίζονται οἱ ἅγιοι καὶ νὰ οἰκοδομῆται τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἀπώτερος σκοπὸς τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας εἶναι ἡ θέωση τῶν πιστῶν. *«Μέχρι καταστήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ»* (Ἐφ. δ', 13). Τὸ νὰ φθάσῃ κανεὶς

στην πνευματική-άνδρική τελειότητα, στο μέτρο τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ δηλώνει τὴν θέωση τῶν πιστῶν Χριστιανῶν. Μέσα σὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ ἀποκτᾶται ἡ ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ ἡ ἐπίγνωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὴ ἡ ἱεραρχικὴ συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται ἐμφανέστερα στὶς ἐπιστολὲς τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου. Ἡ ἐνότητα μεταξὺ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων καὶ χριστιανῶν στηρίζεται σὲ ἁγιοπνευματικὲς καὶ εὐχαριστιακὲς βάσεις.

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου πρὸς Ἐφεσίους γίνεται λόγος γιὰ τὸν ἐπίσκοπο καὶ «τὸ ἀξιονόμαστον πρεσβυτέριον» ποῦ εἶναι «τοῦ Θεοῦ ἄξιον» καὶ τὸ ὁποῖο «οὕτως συνήρμωσαι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς χορδαὶ κιθάρα»⁸. Ἡ ἐνότητα ὅλων τῶν Χριστιανῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, εἶναι ἐσωτερικὴ, ποῦ συνδέεται μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ στὴν πραγματικότητα πρέπει νὰ λειτουργῆ ὡς «σύννοδος», ὡς συνοδοιπορία. Γράφει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος: «Ἐστὲ οὖν καὶ σύνοδοι πάντες, θεοφόροι καὶ ναοφόροι, χριστοφόροι, ἀγιοφόροι, κατὰ πάντα κεκοσμημένοι ἐν ταῖς ἐντολαῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁹. Ἐδῶ φαίνεται ὅτι ὅσοι ἀποτελοῦν τὸ συνοδικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι θεοφόροι, ναοφόροι, χριστοφόροι, καὶ κοσμοῦνται ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐνότητα ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ χριστιανῶν ἐκφράζεται μὲ τὴν ὅλη πνευματικὴ ζωὴ. Γι' αὐτὸ στοὺς χριστιανούς τῆς Μαγνησίας γράφει: «μηδὲ πειράσητε εὐλογόν τι φαίνεσθαι ἰδίᾳ ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ αὐτό. Μία προσευχή, μία δέησις, εἷς νοῦς, μία ἐλπίς ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῇ χαρᾷ τῇ ἀμώμῳ, ὃ ἐστὶν Ἰησοῦς Χριστός, οὗ ἄμεινον οὐδὲν ἐστίν. πάντες ὡς εἰς ἓνα ναὸν συντρέχετε Θεοῦ, ὡς ἐπὶ ἓν θυσιαστήριον, ἐπὶ ἓνα Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀφ' ἐνὸς πατρὸς προελθόντα καὶ εἰς ἓνα ὄντα καὶ χωρησαντα»¹⁰.

Ἡ ὅλη ἱεραρχικὴ συγκρότηση τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό. Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τύπον τοῦ Πατρὸς, οἱ πρεσβύτεροι εἰς τύπον τῶν Ἀποστόλων καὶ οἱ διάκονοι εἰς τύπον καὶ διακονίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοὺς Χριστιανούς τῆς Μαγνησίας ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος παρακαλεῖ καὶ προτρέπει: «ἐν ὁμονοίᾳ Θεοῦ σπουδάξιν, προκαθημένου τοῦ ἐπισκόπου εἰς τύπον θεοῦ καὶ τῶν πρεσβυτέρων εἰς τύπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν διακόνων, τῶν

8. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΘΕΟΦΟΡΟΥ, Πρὸς Ἐφεσίους, εἰς Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων, ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 2, σελ. 265, Ἀθήνα 1955.

9. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 266.

10. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 270.

ἐμοὶ γλυκντάτων, πεπιστευμένων διακονίαν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ὅλοι ἔχουν λάβει «ὁμότηειαν Θεοῦ»¹¹. Μὲ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις πρέπει νὰ γίνεται ἡ ὑποταγὴ ἀλλήλων στοὺς ἀνωτέρους τους. «Ἐποτάγητε τῷ ἐπισκόπῳ καὶ ἀλλήλοις, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ πατρὶ κατὰ σάρκα, καὶ οἱ ἀπόστολοι τῷ Χριστῷ καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πνεύματι· Ἵνα ἔνωσις ἦ σαρκικὴ τε καὶ πνευματικὴ»¹².

Καθαρότερα αὐτὸ ἐκφράζεται στὴν ἐπιστολὴ στοὺς χριστιανούς τῶν Τράλλων τῆς Ἀσίας. «Ὅμοίως πάντες ἐντρεπέσθωσαν τοὺς διακόνους ὡς Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς καὶ τὸν ἐπίσκοπον, ὄντα τύπον τοῦ πατρὸς, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους ὡς συνέδριον Θεοῦ καὶ ὡς σύνδεσμον ἀποστόλων. Χωρὶς τούτων Ἐκκλησία οὐ καλεῖται»¹³. Καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο προτρέπει: «διαμένετε ἐν τῇ ὁμοιοῖα ὑμῶν καὶ τῇ μετ' ἀλλήλων προσευχῇ. Πρέπει γὰρ ὑμῖν τοῖς καθ' ἓνα ἐξαιρέτως καὶ τοῖς πρεσβυτέροις, ἀναψύχειν τὸν ἐπίσκοπον εἰς τιμὴν τοῦ πατρὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων»¹⁴.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου εἶναι Πατήρ, Χριστός, ἀπόστολοι, καὶ ἀντιστοίχως, ἐπίσκοπος, διάκονοι, πρεσβύτεροι. Ὅλοι δὲ αὐτοὶ οἱ βαθμοὶ τῆς ἱερωσύνης, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ χριστιανικὴ ιδιότητα τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν κοινὸ σημεῖο τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, τὴν θεία κοινωνία κατὰ τὴν θεία εὐχαριστία, τὴν προσευχή, τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁμότηεια Θεοῦ.

3. Ἐκφράσεις τῆς συνοδικότητος

Τὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ χαρίσματος καὶ τῆς μεθέξεως τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καὶ θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, φαίνεται σὲ ὅλη τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μερικὲς ἐκφράσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τὸ φανεροῦν αὐτὸ ἐμφανέστατα.

Ἡ θεία Λειτουργία

Στὴ θεία Λειτουργία ἐκφράζεται καὶ βιώνεται ὁ συνοδικὸς θεσμὸς καὶ τὸ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι «ἡ ἀληθινὴ πρᾶ-

11. Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 269.

12. Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 271.

13. Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 272.

14. Ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 273.

ξη τῆς Ἐκκλησίας», ἀφοῦ τὰ συνηγμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας ὑμνοῦν τὸν Θεὸ καὶ μετέχουν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας διαφοροτρόπως καὶ ποικιλοτρόπως. Οἱ κληρικοί, μὲ προεστώτα τὸν ἐπίσκοπο, προσφέρουν τὴν ἀναίμακτη μυσταγωγία, καὶ οἱ λαϊκοί, μὲ τὰ διάφορα χαρίσματά τους προσεύχονται καὶ μετέχουν ἀναλόγως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Ἡ διάκριση μεταξύ κατηγουμένων, φωτιζομένων, μετανοούντων καὶ πιστῶν δείχνει τὴν ἱεραρχικὴ δομὴ συμμετοχῆς μας στὴ θεία Εὐχαριστία. Καὶ γιὰ κάθε κατηγορία συμμετεχόντων λέγονται διαφορετικὲς εὐχές, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται ἐπιστημονικά, δηλαδὴ ἄλλες εὐχές εἶναι γιὰ τοὺς κατηγουμένους, ἄλλες γιὰ τοὺς φωτιζομένους, ἄλλες γιὰ τοὺς μετανοούντας καὶ ἄλλες γιὰ τοὺς πιστοὺς.

Ἡ διάκριση χαρισμάτων καὶ διακονιῶν φαίνεται καὶ στὴ σχέση μεταξύ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν. Οἱ κληρικοί συμμετέχουν στὴ θεία Λειτουργία ἀναλόγως μὲ τὸ χάρισμά τους, καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ὑπερβῇ. Λέγεται συνήθως ὅτι ὁ ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τύπον καὶ τόπον τοῦ Χριστοῦ καὶ γι' αὐτὸ πολλοὶ ἐπικαλοῦνται τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο. Ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, κατὰ τὸν ἅγιο Ἰγνάτιο τὸν Θεοφόρο, ὁ ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τύπον τοῦ Πατρὸς, καὶ ὁ διάκονος εἶναι εἰς τύπον τοῦ Χριστοῦ. Πιθανὸν αὐτὸ λέγεται γιὰ τὴν εὐχὴ τῆς ἀναφορᾶς ποὺ εἶναι τὸ κέντρο τῆς θείας Εὐχαριστίας, καὶ τὴν ὁποία ἐκφωνεῖ ὁ ἐπίσκοπος, εἶναι εὐχὴ στὸν Πατέρα. Ἐπειτα, οἱ λαϊκοὶ χωρίζονται σὲ διάφορα ἐκκλησιαστικὰ χαρίσματα, ὅπως τῶν κατωτέρων κληρικῶν ποὺ εἶναι τῶν διακόνων, τῶν ἀναγνωστῶν, τῶν ψαλτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ προσευχομένου λαοῦ, ποὺ ἔχει τὸ χάρισμα νὰ συμμετέχη στὸ μέγα μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας καὶ νὰ κοινωνῇ τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ διάταξη τῶν θέσεων τῶν κληρικῶν στὸ ἱερὸ Βῆμα, ἡ κατασκευὴ τοῦ συνθρόνου καὶ τοῦ ἱεροῦ Θυσιαστηρίου εἶναι τὸ κτιστὸ εἰκόνημα τῶν ἀρρήτων ρημάτων καὶ θεαμάτων ποὺ λειτουργεῖ στὸ ἐπουράνιο θυσιαστήριον. Αὐτὴ ἡ διάρθρωση εἶναι τὸ σύμβολο, δηλαδὴ ἡ ἔνωση μεταξύ ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ, μεταξύ τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων, εἶναι ἡ ἐσχατολογικὴ βίωση τῆς θείας Λειτουργίας στὸ παρόν.

Ἡ διαμόρφωση τοῦ ἱεροῦ Βήματος ἀποτυπώνει τὸ ὄραμα ποὺ εἶδε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης καὶ καταγράφηκε στὴν Ἀποκάλυψη. Αὐτὸ τὸ βλέπουμε καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς λατρείας, στὶς λειτουργικὲς ἐκφράσεις της καὶ γενικότερα στὶς ἐκκλησιαστικὲς τέχνες. Τὸ σύνθρονον στὸ ἱερὸ Βῆμα, ὅπου βρῖσκεται ὁ θρόνος τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν πρεσβυτέρων, τὸ ἱερὸ θυσιαστήριον μὲ τὶς ψυχὲς τῶν ἐσφαγμένων γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἡ οὐράνια καὶ παγκόσμια λατρεία,

τὸ ἀλληλοῦῖα τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἀγγέλων κλπ. δείχνουν ὅτι ἡ διάρθρωση καὶ διαμόρφωση τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἀλλὰ καὶ ἡ διάταξη τοῦ ἱεροῦ Βήματος ἔγινε κατὰ ἀπεικόνιση τῆς ἐπουράνιας θείας Λειτουργίας ποὺ εἶδε ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὸν οὐρανὸ καὶ καταγράφηκε στὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως (βλ. Ἄπ. δ', 2-11. ε', 6-14. ζ', 9-19. κα', 1 κ. ἐξ.). Αὐτὴ ἡ ἐπίδραση τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως στὴ λατρεία καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἐπισημανθῆ ἀπὸ πολλοὺς ἐξηγητές¹⁵.

Κατὰ τὸν ἅγιο Διονύσιο τὸν Ἀρεοπαγίτη, οἱ ἱεροὶ μυσταγωγοὶ μᾶς παρέδωκαν τὶς ἄυλες ἱεραρχίες, δηλαδὴ τὶς πράξεις τῶν ἀγγέλων, ποὺ εἶναι ἐνδεδυμένοι μὲ ὑλικά σχήματα καὶ σύνθετες μορφές, ὥστε μὲ τὰ πραγματικὰ αὐτὰ ἱερὰ σύμβολα νὰ ἀναχθοῦμε ὅσο εἶναι δυνατὸν στὶς ἀπλές, ἀτύπωτες, ἀναγωγές καὶ ἀφομοιώσεις. Ἔτσι, λοιπόν, ὁ νοῦς πρέπει νὰ θεωρῆ «τὰ φαινόμενα κάλλι» ὡς ἀπεικονίσματα «τῆς ἀφανοῦς εὐπρεπείας», τὶς αἰσθητὲς εὐωδίες ποὺ φθάνουν στὶς αἰσθήσεις μας «ὡς ἐκτυπώματα τῆς νοητῆς διαδόσεως», τὰ ὑλικά φῶτα ὡς εἰκόνα «τῆς αὐλοῦ φωτοδοσίας», τὶς ἱερὲς διδασκαλίες ὡς ἔκφραση «τῆς κατὰ νοῦν θεωρητικῆς ἀποπληρώσεως», τὶς τάξεις τῶν Ἐκκλησιαστικῶν διακοσμῆσεων ὡς παρὰστασις «τῆς ἑναρμονίου πρὸς τὰ θεῖα καὶ τεταγμένης ἕξεως», τὴν μετάληψη τῆς θειοτάτης εὐχαριστίας ὡς «τῆς Ἰησοῦ μετουσίας», καὶ γενικῶς ὅλα ὅσα ἔχουν παραδοθῆ ὑπερκοσμίως στὶς οὐράνιες οὐσίες, σὲ μᾶς παρεδόθησαν συμβολικῶς¹⁶.

Ἡ λατρεία εἶναι μία κοινὴ ὑπαρξη, μιὰ ἐνιαία χοροστασία, ποὺ σύστησε ἡ συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἡ εὐρυθμία γίνετα ἀπὸ τὴν Ἁγία Τριάδα. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος παρατηρεῖ: «*Ὡ τῶν τοῦ Χριστοῦ δωρημάτων! Ἄνω στρατιαὶ δοξολογοῦσιν ἀγγέλων· κάτω ἐν ἐκκλησίαις χοροστατοῦντες ἄνθρωποι τὴν αὐτὴν ἐκείνοις ἐκμιμοῦνται δοξολογίαν. Ἄνω τὰ Σεραφίμ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναβοᾶ· κάτω τὸν αὐτὸν ἢ τῶν ἀνθρώπων ἀναπέμπει πληθὺς· κοινὴ τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων συγκροτεῖται πανήγυρις· μία εὐχαριστία, ἐν ἀγαλλίαμα, μία εὐφρόσυνος χοροστασία. Ταύτην γὰρ ἡ ἄφραστος τοῦ Δεσπότη συγκατάβασις ἐκρότησε, ταύτην τὸ Πνεῦμα συνέπλεξε τὸ ἅγιον, ταύτης ἡ ἁρμονία τῶν φθόγγων τῇ πατρικῇ εὐδοκίᾳ συνηρμόσθη· ἄνωθεν ἔχει τὴν τῶν μελῶν εὐρυθμίαν, καὶ ὑπὸ τῆς Τριάδος, καθάπερ*

15. Βλ. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ Π., *Ἡ Ἀποκάλυψις*, σελ. 50-58, ἐν Ἀθήναις, ἐκδ. Χαράλ. Συνοδινοῦ 1950.

16. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 234-236.

ὑπὸ πλήκτρον τινός, κινουμένη, τὸ τερπνὸν καὶ μακάριον ἐνηχεῖ μέλος, τὸ ἀγγελικὸν ᾄσμα, τὴν ἄληκτον συμφωνίαν. Τοῦτο τῆς ἐνταῦθα σπουδῆς τὸ πέρας, οὗτος ὁ τῆς συνελεύσεως ἡμῶν καρπός»¹⁷.

Ἡ ἱερωσύνη, ἡ θεολογία καὶ ἡ μοναχικὴ ζωὴ

Τὰ τρία βασικὰ χαρίσματα μέσα στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἤτοι τῆς ἱερωσύνης, τῆς θεολογίας καὶ τῆς μοναχικῆς ζωῆς εἶναι ἐκφράσεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ δοῦν στὴν Ἐκκλησία καὶ μετέχεται ἀναλόγως μὲ τὴν ἐλευθερία τοῦ κάθε μέλους τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ τὸ ἀναλύει κατὰ τρόπο θαυμάσιο ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης.

Στὸ βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης Ἔσμα Ἀσμάτων σὲ κάποια στιγμή παρουσιάζεται ὁ Βασιλεὺς Σαλωμών νὰ ἐπαινῇ τὴν ὁμορφιὰ τῆς ἀγαπημένης του, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπαινεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ τρίχωμα καὶ τοὺς ὀδόντας τῆς μὲ τὰ ἐξῆς λόγια: «Ἴδου εἶ καλή, ἡ πλησίον μου, ἴδου εἶ καλή. Ὀφθαλμοί σου περιστραφαί... τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν... ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων» (Ἔσμα Ἀσμάτων δ', 1-2). Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης στοὺς ἐρμηνευτικούς του λόγους παρουσιάζει μὲ ἐνάργεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ὠραιότητα αὐτῆς γυναῖκα καὶ στὴ συνέχεια ἀναλύει ποιοὶ εἶναι οἱ ὀφθαλμοί, τὸ τρίχωμα καὶ οἱ ὀδόντες τῆς.

Οἱ ὀφθαλμοὶ στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι «πάντες ἐκεῖνοι εἰς ὁδηγίαν Θεοῦ τεταγμένοι», τοὺς ὁποίους οἱ ἄνθρωποι χαρακτηρίζουν ὀρθῶντες. Πρόκειται γιὰ τοὺς Προφῆτες στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀφοῦ ὁ Σαμουὴλ χαρακτηρίζοταν βλέπων, ὁ Ἰεζεκιὴλ ὀφθαλμός, ὁ Μιχαίας ὀρθῶν, καὶ ὁ Μωϋσῆς θεώμενος¹⁸. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς Προφῆτας τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ βέβαια σὲ αὐτὴν τὴν κατηγορία ἀνήκουν ὅλοι οἱ ὀδηγοὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, οἱ ἐπίσκοποι καὶ κληρικοί. Ὀνομάζονται ὀφθαλμοί, γιατί βλέπουν τὸν ἥλιο τῆς δικαιοσύνης, διακρίνουν τὸν φίλο καὶ τὸν πολέμιον¹⁹.

Τὸ τρίχωμα, ἡ κόμη, στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ μιμοῦνται τὸν Προφήτη Ἡλία, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν πολυχρόνια ἄσκηση στὸ ὄρος Γαλαὰδ δίδαξε τὸν βίον τῆς ἐγκρατείας. Ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἀκολουθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ Προφήτη Ἡλία στὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἄσκηση, καὶ προφανῶς ἐννο-

17. PG 56, 97-98.

18. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, ἔργα 7, ΕΠΕ, σελ. 240.

19. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 240.

εἶ τοὺς μοναχοὺς, τοὺς ἀσκητές, «κόσμος γίνονται τῆς Ἐκκλησίας», ἀφοῦ οἱ τρίχες εἶναι ὁ στολισμὸς τῆς κεφαλῆς τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου²⁰.

Οἱ ὀδόντες στὴν Ἐκκλησία ποὺ ἐπαινοῦνται ἀπὸ τὸν Λόγο, πρὶν ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὰ χεῖλη, εἶναι αὐτοὶ ποὺ ἀνήκουν στοὺς «κριτικούς τε καὶ διαιρετικούς τῶν διδαγμάτων καθηγητάς», διὰ τῶν ὁποίων γίνεται εὐληπτος καὶ ἐποφελῆς ἡ διδασκαλία. Οἱ πνευματικοὶ ὀδόντες μέσα στὴν Ἐκκλησία λαμβάνουν παχὺ καὶ σφικτὸ τὸ ψωμὶ τοῦ λόγου καὶ τὸ κάνουν εὐπεπτο στὶς ψυχές μὲ τὴν λεπτομερέστερη θεωρία²¹.

Ἐπομένως, οἱ ὀφθαλμοί-Κληρικοί, τὸ τρίχωμα-μοναχοὶ καὶ οἱ ὀδόντες-θεολόγοι-καθηγητές, ἀποτελοῦν τὴν δόξα καὶ τὸν ἔπαινο τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἔχουν καὶ μεταξύ τους ἐνότητα ἐξωτερικὴ καὶ ἐσωτερικὴ.

Στὸ «Ἔσσημα Ἀσμάτων» οἱ ὀφθαλμοὶ λέγονται περισσεραὶ, γιατί, κατὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης, δείχνουν τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀπλότητα τοῦ χαρακτήρα τους καὶ ἔχουν τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἐφανίσθηκε ὡς περισσερά. Ὀνομάζονται ὀφθαλμοί, γιατί ἐπαινεῖται ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος «ὁ φαινόμενός τε καὶ νοούμενος». Ἔτσι, ὅσοι ἔλαβαν «τὴν ὀπτικὴν ταύτην ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας» δὲν βλέπουν σὲ κάτι τὸ ὑλῶδες καὶ σωματικόν, ἀλλὰ πραγματοποιεῖται σὲ αὐτοὺς ὁ πνευματικὸς καὶ αἴγιος βίος²². Οἱ μοναχοὶ εἶναι τὰ μαλλιά τῆς Νύμφης Ἐκκλησίας, γιατί ὅπως τὰ μαλλιά εἶναι ἄμοιρα ἀπὸ αἴσθησι ζωῆς καὶ δὲν διαθέτουν πόνον καὶ αἴσθησι ἡδονῆς, «τὸ δὲ ἄμοιρεῖν τῆς αἰσθήσεως τῶν νεκρῶν ἐστὶν ἴδιον», ἔτσι καὶ ὅσοι ἔχουν νεκρωθῆ κατὰ τὸν κόσμον οὔτε φουσκώνουν ἀπὸ δόξες καὶ τιμές, οὔτε ὑποφέρουν ἀπὸ ὕβρεις καὶ περιφρόνησι, ἀλλὰ κρατοῦν τὴν ἴδια στάσι καὶ στὶς δυὸ αὐτὲς ἀντίθετες καταστάσεις²³. Οἱ καθηγητὲς καὶ διδάσκαλοι χαρακτηρίζονται ὀδόντες γιὰ τὴ στερεότητά τους, γιὰ τὴν κανονικὴ τους θέσι καὶ τὴ σταθερὴ ἐμφύτευσί τους στὰ οὐλά²⁴. Χαρακτηρίζονται δὲ οἱ ὀδόντες ὡς «ἀγέλαι κεκαρμένων», γιατί ἡ Ἐκκλησία θέλει τοὺς ἀνήκοντας στὴν κατηγορία αὐτὴ «κεκαρμένους εἶναι, τουτέστι πάσης ὑλικῆς ἀχθηδόνος γεγυμνωμένους, εἴτα τῷ λουτρῷ τῆς συνειδήσεως παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος καθαρεύου-

20. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 244-246.

21. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 246-248.

22. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 240-242.

23. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 244.

24. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 248.

νας, πρὸς τούτους αἰεὶ διὰ προκοπῆς ἀναβαίνοντας καὶ μηδέποτε πρὸς τὸ ἔμπαλιν κατασυρομένους ἐπὶ τὸ βάραθρον»²⁵.

Εἶναι φανερὸ ὅτι οἱ κληρικοί, οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ θεολόγοι μέσα στὴν Ἐκκλησία ἀποτελοῦν μία ἐνότητα καὶ ἀποβλέπουν στὴ δόξα καὶ τὸν ἔπαινο τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἓνα ἐξωτερικὸ γεγονός, ἀλλὰ μία ἐσωτερικὴ ἐνότητα καὶ ἓνα πνευματικὸ ἄθλημα, μὲ τὴ Χάρη τοῦ Χριστοῦ. Αὐτὸ μὲ κάνει νὰ πιστεύω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπικρατῇ ἀντιπαλότητα μεταξὺ ἐπισκόπων, μοναχῶν καὶ καθηγητῶν, ἀλλὰ μία ἀραγῆς ἐνότητα, γιατί ὅλοι ὑπηρετοῦμε τὸν ἴδιον σκοπὸ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ταυτίζεται μὲ τοὺς κληρικούς καὶ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῶν Ἱεραρχῶν, ἀλλὰ εἶναι ἡ Νύμφη τοῦ Χριστοῦ ποὺ στολίζεται ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ τρίχωμα καὶ τοὺς ὀδόντες, δηλαδή τοὺς κληρικούς, τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς θεολόγους, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐν Χριστῷ, μετέχουν τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποβλέπουν στὴ δόξα Του.

Ἡ συνοδικὴ διάσκηψη καὶ διαγνώμη

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν διαφορῶν προβλημάτων ποὺ παρατηροῦνται στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ συνέρχονται οἱ Πατέρες στὶς κατὰ τόπους Συνόδους, Τοπικὲς καὶ Οἰκουμενικὲς, καὶ μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συζητοῦν καὶ ἀποφασίζουν σχετικῶς.

Οἱ συμμετέχοντες στοὺς συνοδικοὺς θεσμοὺς πρέπει νὰ ἐκφράζουν τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, τὸ πνεῦμα τῶν Πατέρων, καὶ νὰ γνωρίζουν τὸν νοῦ τῶν Γραφῶν καὶ τῶν πατερικῶν κειμένων. Ὁ νοῦς τους νὰ εἶναι νοῦς Χριστοῦ (Α΄ Κορινθ. β΄, 16). Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο θὰ διασκέπτονται δὲν θὰ ἀπέχη ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προσεύχονται στὸν Ἱερὸ Ναό. Ἡ προσευχὴ, ἡ βαθυτάτη αἴσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ κοινωνίας μαζί Του, ἡ εὐπρέπεια κατὰ τὶς συζητήσεις καὶ ἰδίως κατὰ τὶς ψηφοφορίες ἐκφράζει τὸ γνήσιο συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ κανονικὰ θέματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ ἅγιοι Πατέρες προέρχονται συνήθως ἀπὸ διαπιστώσεις ποὺ παρατηροῦνται στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, δηλαδή ἀπὸ τὸ ὅτι ὑπερβαίνονται οἱ διακονίες ποὺ ὁ καθένας ἔχει στὴν Ἐκκλησία, ἀπὸ αὐθαιρεσίες στὸ ἔργο τους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τῆς χαρισματικῆς καταστάσεώς τους στὴν Ἐκκλησία. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ὅρους-δόγματα. Ἡ αἴρεση εἶναι ἔλλειψη τῆς ἐμπειρίας, καὶ γι' αὐτὸ κυριαρχεῖ ὁ στοχασμὸς. Ὅταν

25. Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 250.

κάνεις μετέχη τῆς θεοποιουῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ περιπέση σὲ αἵρεση, γιατί γνωρίζει ἐκ πείρας, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἢ ἀκολουθεῖ τοὺς πεπειραμένους ἁγίους. Ἡ ὑπέρβαση τῶν ἁρμοδιοτήτων τῶν διακόνων, τῶν πρεσβυτέρων, τῶν ἐπισκόπων, εἶναι ἀπόδειξη ἀπώλειας τῆς θείας Χάριτος. Ἡ ἁμαρτία τῶν διαφόρων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι μία ἀτομικὴ πράξη καὶ ἐνέργεια, ἀλλὰ ἔκφραση τοῦ ἐσκοτισμένου νοῦ, καὶ γι' αὐτὸ μὲ διάφορες πράξεις πρέπει ὁ νοῦς νὰ φωτισθῆ γιὰ νὰ μπορῆ ὁ ἄνθρωπος νὰ συμμετάσχη στὴν Ἐκκλησία ὡς πραγματικὸ μέλος τῆς.

Ἐπειτα, κατὰ τίς συνοδικές διασκέψεις, οἱ ἐπίσκοποι δὲν μεταφέρουν ἀπλῶς τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ὁμιλοῦν, φωτιζόμενοι ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ τὸν βαθμὸ τῆς δικῆς τους προσωπικῆς πνευματικῆς καταστάσεως. Ὁ ἐπίσκοπος μετέχει τῆς Χάριτος τῆς ἀρχιερωσύνης ποὺ δὲν εἶναι μία ἐξωτερικὴ προσθήκη κάποιας ἐνεργείας, ἀλλὰ εἰδικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ σὲ ἐκείνον ποὺ ἔχει καὶ τὸν ἀνάλογο βαθμὸ πνευματικῆς καταστάσεως, καὶ ἔτσι καθοδηγεῖ τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Βέβαια, λειτουργεῖ τὸ χάρισμα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν βαθμὸ τῆς πνευματικῆς του ζωῆς καὶ τελοῦνται κανονικὰ τὰ μυστήρια, ἀλλὰ ἐὰν ἀτονεῖ τὸ πνευματικὸ ἐσωτερικὸ χάρισμα παρατηρεῖται μία ἔλλειψη στὸν τρόπο καθοδήγησης τῶν πιστῶν. Ἄν ὁ λαὸς εἶναι σὲ μία πνευματικὴ κατάσταση φωτισμοῦ καὶ θεώσεως, μεταφέρεται ἡ γνώμη του στὶς συνοδικές διασκέψεις. Διαφορετικά, ἓνας ἐκκοσμικευμένος λόγος τοῦ λαοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη θέση στὶς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο στὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους ὑπῆρξαν μερικὲς κυριαρχοῦσες μορφές ποὺ καθόριζαν καὶ τίς ἀποφάσεις καὶ τὴν ὀρολογία.

Ἡ ποιμαντικὴ διακονία

Συνηθίζουμε νὰ ὁμιλοῦμε γιὰ τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, ὡσὰν νὰ πρόκειται γιὰ μία ἐκκοσμικευμένη διοίκηση. Νομίζω, ὅμως, ὅτι ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κατ' ἐξοχὴν ποιμαντικὴ.

Ὅταν διαβάση κανεὶς τίς κανονικὲς ἀποφάσεις τῶν Τοπικῶν καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων μπορεῖ νὰ διακρίνη εὐκρινέστερα ὅτι δὲν ἀναφέρονται στὴ διοίκηση ὅπως τὴν ἐννοοῦν μερικοὶ ἐκκοσμικευμένα, ἀλλὰ προσδιορίζουν τὴν ποιμαντικὴ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν, τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν μετανοούντων. Τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρει ἡ σωτηρία ὅλων, δηλαδὴ ἡ μετοχὴ στὶς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ, ποὺ τοὺς ἀναγεννοῦν ἐν Χριστῷ. Ἀκόμη καὶ ἡ διαχείριση τῶν ὑλικῶν πραγμάτων γίνεται μέσα σὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ.

Ἡ διοίκηση τῶν θεμάτων τῆς Ἐκκλησίας πού γίνεται ἀπό τίς Μητροπόλεις καί τίς Ἐνορίες εἶναι κατ' ἐξοχήν ποιμαντική διακονία. Καί αὐτό δέν γίνεται μόνον ἀπό τὸν ἐπίσκοπο, ἀλλὰ ἀπό τὴν κατὰ τόπους συνοδική καί ἱεραρχική, καί χαρισματική δομὴ τῆς Ἐκκλησίας. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια δέν ὑπάρχουν δικαιώματα καί καθήκοντα μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐκφράσεις τῶν χαρισματικῶν λειτουργιῶν, πού εἶναι προέκταση τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ἡ συνοδική καί ἱεραρχική διάρθρωση πού παρατηρεῖται στὸν Ἱερό Ναὸ καί τὴν θεία Εὐχαριστία, μὲ τὴν Λιτή, τὸν κυρίως Ναὸ καί τὸ Ἱερό Βῆμα μὲ τὸ σύνθρονο, οὐσιαστικὰ μεταφέρεται καί ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, κατὰ τὸν τρόπο τῆς ἀσκήσεως τῆς ποιμαντικῆς διακονίας. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς θείας Λειτουργίας, μὲ τὴ χαρισματικὴ τῆς διάσταση, μεταφέρεται στὴν ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, καί ἐκτὸς τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ μετέχουν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας ἀγωνίζονται νὰ διαφυλάξουν αὐτὴν τὴν εὐχαριστιακὴ ζωὴ, τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς θείας Λειτουργίας καί κατὰ τὴν καθημερινή τους διακονία μέσα στὴν Ἐκκλησία. Τὰ γραφεῖα τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καί τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ἡ φιλανθρωπικὴ διακονία καί ὅλη ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, γιὰ νὰ ἐκφράζουν τὴ συνοδικὴ καί ἱεραρχικὴ διάρθρωση πρέπει νὰ ἐμποτίζονται ἀπὸ τὴν εὐχαριστιακὴ ζωὴ, ὡς χάρισμα καί ὡς οὐσιαστικὴ μετοχὴ στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλιῶς εἶναι ἕνας ἐκκοσμικευμένος συνοδικὸς θεσμός.

Τὸ συνοδικὸ καί ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται καθαρὰ στίς συνοδικὲς ἀποφάσεις τῶν Τοπικῶν καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐκεῖ συνέρχονται οἱ ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι καί διάκονοι μὲ τὴν ἰδιαίτερη θέση τους μέσα στὴν Ἐκκλησία καί ἀποφασίζουν γιὰ μείζονα ζητήματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Μὲ τοὺς ὅρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καθορίζονται τὰ ὅρια μεταξὺ ἀλήθειας καί αἰρέσεως καί μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες προσδιορίζεται ὁ τρόπος διοικήσεως, εὐταξίας καί ποιμαντικῆς τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Εἶναι σημαντικὸς ὁ «προσφωνητικὸς λόγος» τῶν Πατέρων πού συνῆλθαν στὴν ἐν Τρούλλῳ Σύνοδο πού ὀνομάζεται καί Στ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸ Β', πού τὴν συνεκάλεσε²⁶.

Στὴν ἀρχὴ ἀναφέρεται στὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Χριστοῦ καί τὴν ἐλευθέρωση τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν πλάνη, τὴν ἔναρξη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί τὴν ἀποδυνάμωση τοῦ διαβόλου. Ἔτσι, παντοῦ ἔχει νομοθετηθῆ λατρεία, ἀλλὰ καί γίνεται θεία Λειτουργία ὅπου «θεὸς θνόμενος καί διαδιδόμε-

26. ΡΑΛΛΗ - ΠΟΤΛΗ, τόμ. Β', σελ. 295 κ.ἐξ.

νος εἰς σωμάτων ὁμοῦ καὶ ψυχῶν περιποίησιν, θεουργεῖ τοὺς μετέχοντας». Μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐνεργεῖ στὴν Ἐκκλησία «δαίμονες φυγαδεύονται, καὶ ἱερά τῶν ἀνθρώπων ἀθροισμένη πανήγυρις ἐν ἐκκλησίαις, μυστικῶς ἀγιαζεται, καὶ τῆς τρυφῆς ὁ παράδεισος τοῖς πᾶσιν ἀνέφεται, καὶ τέλος γίνεται τὰ πάντα καινά»²⁷.

Ὁ «ἀνθρωποκτόνος διάβολος», ὅμως, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ βλέπῃ αὐτὴν τὴν ἀνάσταση τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ Χριστοῦ, «οὐκ ἀνῆκε τὰ τῆς κακίας βέλη κινῶν, καὶ τοὺς πιστοὺς τιτρώσκων τοῖς πάθεσιν, ὡς ἂν χωρισθεῖεν τῆς δοθείσης αὐτοῖς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, τιμῆς τὲ καὶ χάριτος»²⁸.

Ὅμως, ὁ ἀγαθὸς ἀθλοθέτης καὶ τῆς σωτηρίας μας ἀρχηγὸς δὲν μᾶς ἄφησε ἀβοήθητους, ἀλλὰ ἀνέστησε ἀνθρώπους ποὺ ἀγωνίσθηκαν μὲ τὰ ὄπλα τῆς εὐσεβείας ἐναντίον τοῦ διαβόλου. Πρόκειται γιὰ τοὺς Ποιμένας οἱ ὅποιοι «τῆ τοῦ Πνεύματος σπασάμενοι μάχαιραν, ὃ ἐστὶ ρῆμα Θεοῦ, καὶ οὕτω συμπλακέντες τῷ πονηρῷ, τὴν καθ' ἡμῶν τυραννίδα κατέλυσαν, ὁδηγοὶ τῶν ποιμνίων γινόμενοι, καὶ τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου τοῖς λαοῖς εὐθετίζοντες, ὅπως μὴ κατὰ κρημῶν τῆς ἀνομίας ὑπ' ἀγνοίας τοῦ κρείττονος ὠθοῖντό τε, καὶ διολισθαίνουσι»²⁹.

Ὁ Χριστός, ποὺ μᾶς χάρισε «τὸ εἶναι» καὶ μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του μεταποίησε τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ τὸ ἀνεκάλεσε πρὸς τὸν ἑαυτό Του καὶ τὸ ἀναβίβασε σὲ ὕψος, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐργάζεται διὰ τῶν Πατέρων. «Τὴν εἰς τὸ εἶναι τρίβον ἡμῖν ὑποδείξει διὰ τῶν τῆς Ἐκκλησίας λαμπτήρων, καὶ διδασκάλων, φωταγωγούντων τὰ κατὰ Θεὸν ἡμῶν διαβήματα, καὶ πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον παρορμώντων ὧν καὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον»³⁰.

Οἱ δύο Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι ποὺ προηγήθηκαν καὶ συγκλήθηκαν στὴ Βασιλεύουσα δὲν συνέθεσαν ἱεροὺς Κανόνες, ὅπως τὸ ἔκαναν οἱ ἅγιες τέσσερις Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, «δι' ὧν ἀποστήσονται μὲν οἱ λαοὶ τῆς χείρονος καὶ ταπεινότερας διαγωγῆς, ἐπὶ δὲ τὸν κρείττονα καὶ ὑψηλότερον μεταθῶνται βίον». Αὐτὸ εἶχε ὡς συνέπεια γιὰ «τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον, τὸ βασιλείον ἱεράτευμα, ὑπὲρ οὗ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν», ὅτι διασπάσθηκε ἀπὸ τὴν ἀταξία τῶν παθῶν καὶ ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ μὲ τὴν ἄγνοια καὶ τὴ λήθη τῶν κατορθωμά-

27. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 295-296.

28. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 296.

29. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 296.

30. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 297.

των τῆς ἀρετῆς, κατεπάτησε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ αἷμα τῆς Διαθήκης μὲ τὸ ὁποῖο ἀγιάσθηκε καὶ ὕβρισε τὴ Χάρη τοῦ Πνεύματος³¹.

Ἔτσι, ὁ Βασιλεὺς, φωτιζόμενος ἀπὸ τὸν Χριστό, συνεκάλεσε τὴ Σύνοδο αὐτὴ γιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν τὴν Ἐκκλησία. «*Τὴν ἁγίαν ταύτην καὶ θεόλεκτον οἰκουμενικὴν ἀθροισθῆναι σύνοδον ὄρισας, ὅπως, τῇ τῶν πολλῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελεύσει τε καὶ συμπνοίᾳ, κατορθωθεῖ σοι εἰς δέον τὸ σπουδαζόμενον*». Μὲ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ Σύνοδος αὐτὴ συνέθεσε ἱερὰς Κανόνες³².

Στὸν «*προσφωνητικὸν λόγον*» τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὸν Βασιλέα πού συνεκάλεσε τὴ Σύνοδο, φαίνεται καθαρὰ ὅτι οἱ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι κατευθύνονται ἀπὸ τὸν Χριστὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, ὅτι οἱ Πατέρες πού συμμετέχουν σὲ αὐτὲς ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ μὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ συζητοῦν, καὶ τὸ ἔργο τους ἀποβλέπει στὴ σωτηρία τῶν ποιμνίων, πού ὀρίζεται ὡς βίωση τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν εἴσοδό τους στὸν Παράδεισο. Αὐτὸ ἐκφράζει τὸ περιεχόμενο τοῦ συνοδικοῦ καὶ ἱεραρχικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ ἐπὶ μέρους χαρίσματα

Μέσα στὴν Ἐκκλησία, πού εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπάρχουν πολλὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα δίνονται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Στὴν κατηγορία αὐτὴ συμπεριλαμβάνονται τὰ χαρίσματα τῆς θεολογίας, τῆς ἱερωσύνης, τῆς διδασκαλίας, τῆς διοικήσεως, τῶν θαυμάτων, τῆς ἱεραποστολῆς κ.λπ.

Πέρα, ὅμως, ἀπὸ τὰ χαρίσματα αὐτά, πρέπει νὰ σεβόμαστε καὶ τὰ λεγόμενα πνευματικὰ χαρίσματα, ὅπως ἡ προσευχή, ἡ κατάνυξις, ἡ ἔλλαμψη τῆς καρδίας, ὁ φωτισμὸς τοῦ νοός, πού εἶναι ἡ βάση τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ λειτουργικῶν χαρισμάτων. Γιατὶ χωρὶς αὐτὰ τὰ χαρίσματα πού πρέπει νὰ εἶναι κοινὰ σὲ ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν ἀποτελεσματικὴ δύναμη καὶ τὰ ἄλλα λειτουργικὰ χαρίσματα.

Μιὰ τέτοια διδασκαλία συναντοῦμε στὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, ἐπειδὴ στὴν ἐποχὴ του ἀμφισβητοῦσαν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τῆς ἀγιότητος, στὸ πρόσωπο μάλιστα τοῦ Πνευματικοῦ Πατρός του, Συμεὼν

31. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 298.

32. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 298-299.

του Εύλαβου. Σὲ σχετική του ὁμιλία ἀναλύει ὅτι εἶναι βλασφημία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ νὰ ἰσχυρίζεται κανεὶς ὅτι δὲν μπορεῖ κάποιος στὴν ἐποχὴ μας νὰ μεθέξῃ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καθὼς ἐπίσης ὅτι εἰσάγει αἵρεση στὴν Ἐκκλησία ἐκεῖνος πὺν διαβάλλει τὶς ἐνεργεῖες τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ τὶς ἀποδίδει στὸν διάβολο³³.

Ἔχοντας ὑπ' ὄψη του τὸν λόγο τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ὅτι βλασφημία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι τὸ «ἐπιφημίζειν τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ τῷ πνεύματι τῷ ἐναντίῳ», γράφει ὅτι βλασφημία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ὅταν γίνονται θαύματα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἢ κάποιος βλέποντας σὲ ἕναν ἀδελφὸ του κάποιον θεῖο χάρισμα, ὅπως «κατάνυξιν ἢ δάκρυα ἢ ταπεινώσιν ἢ γνώσιν θεῖαν ἢ λόγον σοφίας τῆς ἄνωθεν ἢ ἄλλο τί χαριζόμενον ὑπὸ θεοῦ Πνεύματος τοῖς τὸν θεὸν ἀγαπῶσι-, λέγει εἶναι τοῦτο ἀπὸ τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου». Ἄλλὰ τὸ ἴδιο βλασφημεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ἐκεῖνος πὺν θεωρεῖ ὅτι πλανῶνται ἀπὸ τὸν διάβολο ἐκεῖνοι πὺν ἄγονται ὡς υἱοὶ τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ πράττουν τὰ προστάγματα τοῦ Πατρὸς αὐτῶν³⁴.

Ἐπίσης, ἄπιστοι καὶ παντελῶς ἀμήνητοι τῶν θείων μυστηρίων, εἶναι ἐκεῖνοι πὺν ἀποφαίνονται τολμηρῶς, «σκοτιζόμενοι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας», ὅτι εἶναι πλάνη δαιμόνων «κἂν περι ἐλλάμψεως θείας ἀκούσῳσι, κἂν περι φωτισμοῦ ψυχῆς καὶ νοός, κἂν περι θεωρίας τε καὶ ἀπαθείας, κἂν περι ταπεινώσεως καὶ δακρῶν τῶν ἐξ ἐνεργείας καὶ χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκχεομένων». Αὐτὸ εἶναι «ἀσέβεια μᾶλλον ἢ αἵρεσις». Αἵρεση εἶναι τὸ νὰ παρεκκλίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα δόγματα καὶ τὴν ὀρθὴ πίστη. Τὸ ἴδιο αἵρεση εἶναι καὶ ἡ ἀποψη κάποιου ὅτι δὲν εἶναι ἄρτιοι ἐκεῖνοι πὺν ἀγαποῦν τὸν Θεὸ καὶ καταξιώθηκαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ βαπτίσθηκαν σὲ υἱοὺς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἔγιναν θεοὶ «ἐν γνώσει καὶ πείρᾳ καὶ θεωρίᾳ». Αὐτὸς «πᾶσαν ἀνατρέπει τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς φθορείσης εἰκόνας καὶ θανατωθείσης, τὴν ἐπὶ ἀφθαρσίαν αὐτῆς γενομένην καὶ ἀθανασίαν ἀνάκλησιν»³⁵.

Ἔτσι, ἐκεῖνος πὺν σέβεται τὸ συνοδικὸ καὶ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας, συγχρόνως σέβεται, ἐκτιμᾷ καὶ ἀναγνωρίζει ὅλα τὰ χαρίσματα πὺν δίνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Διαφορετικὰ σέβεται μὲν τὴν

33. Βλ. SC, 113, σελ. 238 κ.ἐξ.

34. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 238-240.

35. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 240-242.

έξωτερική τυπική συνοδικότητα, αλλά άμφισβητεί τις ένεργειες του Άγίου Πνεύματος, και κατ' αυτόν τον τρόπο, άφ' ενός μόν βλασφημεί τὸ Ἄγιον Πνεῦμα, άφ' έτέρου δέ ύποπίπτει σέ αίρεση.

4. Συνοδικός και άντισυνοδικός τρόπος ζωής

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Γεώργιος, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, σέ ένα ενδιαφέρον κείμενό του με τίτλο «*Ἡ συνοδική δομή τῆς Ἐκκλησίας και ἡ ὑπό τῶν Ποιμένων συνοδική διαχείρισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων*»³⁶, αναλύει διεξοδικῶς, κυρίως βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων, τὸ συνοδικὸ και ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Θά τονισθοῦν μερικὰ βασικὰ σημεῖα τοῦ ενδιαφέροντος αὐτοῦ κανονικοῦ και ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου.

Ἡ συνοδική δομή τῆς Ἐκκλησίας δέν ἔχει ἐπηρεασθῆ ἀπλῶς ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσα λειτουργία τῆς Ρωμαϊκῆς Συγκλήτου, ἀλλὰ ἐρείδεται στὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου και ἡ ἀναδημιουργία του ἔγινε ἀπὸ τὸν Πατέρα, δι' Υἱοῦ, ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Ὁ κδ' Ἀποστολικὸς Κανόνας ὀρίζει τὸν τρόπο συνεργασίας τοῦ μητροπολίτου με τὸν ἐπίσκοπο, πὸν ὑπάγεται σέ αὐτὸν κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Ἁγίας Τριάδος³⁷.

Ὁ συνοδικὸς τρόπος ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐκδηλώνεται «εἰς πᾶσαν πρᾶξιν κοινωνίας», ἀφοῦ ὀλόκληρος ἡ «Ἐκκλησία θεωρεῖται ὡς μία διαρκῆς σύνοδος». Αὐτὸ γίνεται μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων, μεταξὺ τοῦ μητροπολίτου και τῶν ἐπισκόπων πὸν ὑπάγονται σέ αὐτόν, μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου και τοῦ πρεσβυτερίου, μεταξὺ τοῦ πρεσβυτερίου και τῶν κληρικῶν και λαϊκῶν, πὸν ἀπαρτίζουν τὴν τοπική ἐκκλησιαστική Κοινότητα και μεταξὺ τῶν λαϊκῶν. Ἡ συνοδικῶς θεωρουμένη ἱεραρχικότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται και βιώνεται σέ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς³⁸.

Ὁ συνοδικὸς τρόπος ζωῆς στὴν Ἐκκλησία γίνεται μέσα στὴν θεολογική ἔννοια τῆς συνεργείας Θεοῦ και ἀνθρώπων, ἀφοῦ μέσα στὴν Ἐκκλησία ἐνε-

36. Βλ. ΚΑΨΑΝΗ Γ., Ἀρχιμ., Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους, *Ἡ ποιμαντική διακονία κατὰ τοὺς ἱερούς Κανόνες*, ἐκδ. Ἄθως, Πειραιεύς 1976, σελ. 113 και ἔξῃς.

37. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 114.

38. Ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 114-115.

γεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα³⁹. Ἡ θεολογικὴ ἔννοια τῆς συνέργειας δηλώνει τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ χωρὶς τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπομένως, ἡ συνοδικότητα δὲν εἶναι ἓνας κατεστημένος θεσμός, ἀλλὰ ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ ἐκφράζεται πλούσια ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἀνταπόκριση ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὴ ἡ συνοδικὴ δομὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται στὶς Συνόδους γιὰ τὴν ὀριοθέτηση τῆς πίστεως καὶ τὴ θέσπιση τῶν ἱερῶν Κανόνων, στὶς ἐκλογὲς καὶ χειροτονίες τῶν ἐπισκόπων, ἀκόμη καὶ στὴ διαχείριση τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων κάθε ἐπισκοπῆς⁴⁰.

Ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία διαφαίνεται ὅτι ὅπου καταργεῖται ὁ συνοδικὸς θεσμός, αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀνωριμότητα καὶ τὴν ἁμαρτωλότητα τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν. Ὁ ἐπίσκοπος διοικεῖ ἀντισυνοδικῶς, ὅταν χρησιμοποῖ τὸν φόβο καὶ ὄχι τὴν ἀγάπη, τὴν πειθαρχία καὶ ὄχι τὴν ὑπακοή. Τὸν ἴδιο ἀντισυνοδικὸ τρόπο διοικήσεως μπορεῖ νὰ ἀσκοῦν οἱ πρεσβύτεροι στὶς ἐνορίες τους καὶ οἱ ἡγούμενοι στὶς Μονές τους. Ἡ συνοδικότητα ἀτονεῖ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ὅταν δημιουργοῦνται ὀμάδες καὶ παρατάξεις μέσα στὴν Ἐκκλησία⁴¹.

Ἄλλο «ἀντισυνοδικός» δείχνει «ἐγωκεντρικὴν καὶ μὴ μεταμορφωθεῖσαν ἐν Χριστῷ ζωὴν». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἀπαιτεῖται μετάνοια γιὰ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ συνοδικοῦ καὶ ἱεραρχικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας. «Ἀπαιτεῖται μετάνοια καὶ κατὰ θεὸν ἀλλοίωσις τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἢ ὑπ' αὐτοῦ βίωσις τοῦ μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας ἐν ἀληθείᾳ, ἥτοι κατὰ τρόπον καθολικὸν καὶ συνοδικόν. Ὁ ἀγὼν τῶν γρηγορούντων καὶ θεολογικῶς βιούντων τὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντοτε σαφής: Διὰ τῆς μετανοίας συνοδικὴ ζωὴ καὶ διαχείρισις τῶν τῆς Ἐκκλησίας ζητημάτων»⁴².

Συμπέρασμα

Ὁ Συνοδικὸς θεσμός δὲν εἶναι μία ἐξωτερικὴ τυπικὴ διαδικασίᾳ, ἓνας σεβασμὸς τῶν διαφορῶν γνώμων καὶ μία ἀνοικτὴ συζήτηση ἢ ἔστω μία κοινὴ

39 Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 117.

40. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 118 κ.ἐξ.

41. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 126-128.

42. Ἔνθ. ἀνωτ., σελ. 129.

προσευχή, αλλά ή λειτουργία τῶν χαρισμάτων, ὅταν στηρίζονται στήν ἐσωτερική ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ συνοδικός θεσμός πρέπει νά ἐνεργή ὡς ἱεραρχική δομή τῆς Ἐκκλησίας καί αὐτά τὰ δυὸ πρέπει νά βρίσκονται σέ συνάρτηση μέ τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλά καί αὐτά τὰ χαρίσματα δέν πρέπει νά ἐννοηθοῦν ὡς ἐξωτερικά ἐπιθέματα, ἀλλ' ὡς μετοχή στήν ἁγιαστική ἐνέργεια τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολή του γράφει: «*μετὰ χαρᾶς εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἰκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί*» (Κολ. α', 12). Ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας μέ τὸ ἅγιο Βάπτισμα καί τὸ Χρῆσμα, μέ τὴν μέθεξη τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καί θεοποιουῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἐλπίζουμε νά συμμετάσχουμε στὴ μερίδα τοῦ κλήρου, τῶν κληρονόμων τῶν ἁγίων μέσα στοῦ ἄκτιστο Φῶς. Οἱ ἅγιοι ποὺ εἶναι οἱ πραγματικοὶ κληρονόμοι, ἀνεξαρτήτως τῆς διακονίας ποὺ ἔχουν μέσα στήν Ἐκκλησία, ζοῦν μέσα στοῦ Φῶς τοῦ Θεοῦ.

Μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποστολικὴ φράση καί ὅσα ἀναπτύχθηκαν πιὸ πάνω, μπορῶ νά ὀμιλῶ γιὰ τὸν συνοδικὸ θεσμὸ καί τὸ ἱεραρχικὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς χαρισματικῆς καταστάσεως. Ἐὰν ὑπάρχει μία ἐξωτερικὴ διάρθρωση καί διάταξη διακονιῶν, χωρὶς τὴν μέθεξη αὐτῆς τῆς Χάριτος, ὡς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καί θεοποιουῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, τότε εἶναι ἓνας ἐκκοσμηκευμένος συνοδικὸς θεσμός, ποὺ μπορεῖ νά παρατηρηθῆ καί σὲ ὅλους τους ἀνθρώπινους ὀργανισμοὺς-θεσμοὺς ποὺ δέν σώζει τὸν ἄνθρωπο.